

SİYASAL KAMPANYA METİNLERİNDE SOL POPÜLİZMİN DİŞAVURUMU: TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN 2024 YEREL SEÇİM BİLDİRGESİNDE KAMULARA YÖNELİK OLUMSALLIK İÇEREN SÖYLEMLERİNİN ANALİZİ

EXPRESSION OF LEFT POPULISM IN POLITICAL CAMPAIGN TEXTS: ANALYSIS OF TURKISH WORKERS' PARTY'S PUBLIC DISCOURSES INVOLVING CONTINGENCY TOWARDS THE PUBLIC IN THE 2024 LOCAL ELECTION DECLARATION

Dr. İsmail Uğur AKSOY

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

ORCID ID: 0000-0001-8530-8343, iuaksoy@ankara.edu.tr

ÖZ

Popülizm yazında genellikle otoriter partilerin siyasal performansı olarak belirmektedir. Halk ve seçkinler arasında ayrıma giden, ayrımcı söylem geliştiren ve kurumları ele geçiren sağ popülizmin aksine olumsuzluk içeren kamuların eklenerek demokratik eşdeğerlik zinciri kurma gizilgücünü savlayan sol popülizm, olumsal kamuların demokratik istemlerini duyurması bakımından ilerici bir siyasal düşünce biçimini oluşturmaktadır. Popülizmle siyasal iletişim arasındaki kesişimde otoriter partilerin siyasal performansları üzerinden popülizm, siyasal iletişimin kötücül bir biçimi olarak tanımlansa da, Mouffeyan yaklaşıma yaslanan sol popülizmin siyasal iletişim açısından demokratik bir rol üstlendiği iddiası, çalışmanın yapıma gerekçesini oluşturmaktadır. Çalışmanın konusunu Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) 31 Mart 2024 Türkiye yerel seçimleri öncesi yayımladığı 2024 yerel seçim bildirgesindeki olumsal kamuların söylem düzeyindeki temsili oluşturmaktadır. Bu bildirmede sol popülist stratejide talepleri eklenmesi öngörülen kadınlar, LGBTIQ+ ve göçmenlerin temsili üzerinden TİP'in sol popülist bir siyasal kampanya söylemi geliştirme potansiyelini çözümlemek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. TİP'in kampanya metni eleştirel söylem analiziyle incelenmiş ve bu kamuların temsiline ilişkin sol popülist bir kavrayış sunma potansiyeli yorumlayıcı epistemolojiye yaslanarak anlamlandırılmıştır. Olumsal kamulara bildirmede yer verilmesi hasebiyle onların yeni bir özne pozisyonu olarak kavrandığı; fakat demokratik taleplerinin eklenmesi potansiyelinin ihmal edildiği ve bu kamulara yönelik seçim vaatlerini ekseriyetle ekonomi alanının biçimlendirmesi nedeniyle sınırlı bir sol popülist siyasal kampanya söylemi geliştirildiği gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sol popülizm, Siyasal iletişim, Siyasal kampanya, TİP, Olumsal kamular

ABSTRACT

Populism generally appears in the literature as the political performance of authoritarian parties. Contrary to right-wing populism, which distinguishes between the people and elites, develops discriminatory discourse and seizes institutions, left populism, which claims the potential of establishing a chain of democratic equivalence by articulating publics containing contingencies, constitutes a progressive form of political thought in terms of announcing the democratic demands of contingent publics. Although populism is defined as a malignant form of political communication through the political performances of authoritarian parties at the intersection between populism and political communication, the claim that left populism, based on the Mouffeyan approach, assumes a democratic role in terms of political communication constitutes the reason for conducting the study. The subject of the study is the representation of contingent publics at the discourse level in the 2024 local election declaration published by the Turkish Workers' Party (TİP) before the 31 March 2024 Turkish local elections. The aim of the study is to analyze the potential of TİP to develop a left populist political campaign discourse through the representation of women, LGBTIQ+ and immigrants, whose demands are expected to be articulated in the left populist strategy in this declaration. TİP's campaign text was examined through critical discourse analysis, and TİP's potential to present a left-populist understanding of the representation of these publics was made sense by relying on interpretive epistemology. By including contingent publics in the declaration, they are grasped as a new subject position; however, it has been observed that the articulation potential of their democratic demands has been neglected and a limited left-populist political campaign discourse has been developed since the election promises to these publics are mostly shaped through the field of economy.

Keywords: Left populism, Political communication, Political campaign, TİP, Contingent publics

¹ Bu çalışma 2-3 Mayıs 2024 tarihlerinde Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen Çukurova Siyasal İletişim Sempozyumu'nda "Sol Popülizmin Siyasal Kampanya Metinlerindeki Dışavurumu: Türkiye İşçi Partisi'nin 2024 Yerel Seçim Bildirgesinde Olumsuzluk İçeren Kamulara Yönelik Söylemlerinin Çözülmesi Örneği" adıyla sözlü olarak sunulan özet tebliğin hem başlık hem de içerik açısından gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonunu oluşturmaktadır.

GİRİŞ

Popülizm söz konusu olduğunda gerek akademik yazında gerekse çağdaş popüler yorumlarda üzerinde uzlaşa sağlanmış ortak bir tanım geliştirmenin güç olduğu görülmektedir. Özellikle Avrupa ve ABD'nin her yerinde izleri görülen sağ popülizm; siyasi tarih, sistem ve kültür gibi ulusal düzeydeki spesifik faktörlere bağlı olarak farklı formlar almaktadır; ancak benzerlikleri de bulunmaktadır (Greven, 2016). Sağ popülizm, çoğulculuk karşıtı ve yekpare halk tahayyülü (Ateş, 2023), kurumsallaşmış siyasi iktidarı gasp etme, yolsuzluk ve kayırmacılık (Müller, 2018) ve nihayetinde toplumu "saf halk" ve "yozlaşmış seçkinler" olarak iki karşıt gruba ayırma (Mudde, 2004) üzerinden tanımlanmaktadır. ABD'de 2016'da Donald Trump'ın başkan seçilmesiyle aynı sene Büyük Britanya'nın Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılması (Akçay, 2019), ırkçı, faşist ve kadın düşmanı düşüncelerin seçimler aracılığıyla temsil hakkı kazanan sağ popülist siyasi partiler tarafından ülkelerin yasama organlarında yüksek sesle dile getirilmesi (Bedirhanoglu ve Saraçoğlu, 2023) ve demokrasinin krizinde radikal-sağ/otoriter popülizmin yükselmesi (Esen ve Yavuzylmaz, 2023) popülizm üzerine süregelmekte olan tartışmaların çok boyutlu ve kompleks olduğunu göstermektedir. Demokrasileri geriletken, otoriter ülkelerde şahsileşmeyi artıran ve liberal temsili demokrasinin yapısal kurum ve mekanizmalarını işlevsiz bırakma gizilgücüne sahip olan sağ popülizm, yalnızca politika biliminde değil, politik iletişim araştırmalarında da ekseriyetle olumsuz bir bakış açısıyla incelenmektedir. Sağ popülizmle politik iletişimin kesişim kümesinde halkı bizatihi temsil ettiğini iddia eden sağ popülist liderlerin samimi ve nazik olmayan bir üslupla düşüncelerini dile getirdiği, argoya başvurduğu, kriz çıkarmaktan imtina etmediği (Özçetin, 2021) ayrıca bir politik iletişim tarzı olarak sağ popülizmin tipik olarak göçmenler, vergiler, suç ve milliyetçilik üzerine yoğunlaştığı (Jagers ve Walgrave, 2006) vurgulanmaktadır. Sağ popülizmin biz ve onlar ayrımı üzerinden toplumun ötekileştirilen kesimleri aleyhine tedavüle girdiği (Ceyhan, 2021), özellikle güçlü siyasi partilere yaslanan otoriter yönetim biçimlerinin kitlelerin desteğini elde ettiği (Esen ve Yavuzylmaz, 2023) bilinmektedir. Ayrıca kutuplaştırıcı bir "kimlik politikası biçimi" (Ateş, 2023) olarak sağ popülizm, Özçetin'in (2021) de imlediği gibi politik iletişimin habis bir formunu teşkil etmektedir.

Ajitatör, sağ-otoriter popülizm karşısında, demokrasi açısından plüralist bir kültürü, farklı ve aykırı olanı zenginlik olarak gören (Kalaycıoğlu, 2023), çevrenin korunmasına, cinsiyetçiliğe, ırkçılığa ve sair tahakküm formlarına karşı savaşmaları ve talepleri müşterek hale getirecek popülizmin sol bir yorumuna (Mouffe, 2019) ihtiyaç duyulmaktadır.

Olumsuzluk içeren kamuların1 demokratik taleplerini eklemlenmeyi ve demokratik eşdeğerlik zinciri oluşturmayı hedefleyen sol popülizmin hem politik iletişim hem de siyasi kampanyalar açısından ilerici bir rol üstleneceği iddiası bu çalışmanın yapılma gerekçesini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın konusunu Türkiye'de sol popülist bir politik aktör olarak tahayyül edilebilecek Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) (Türk, 2024), 31 Mart 2024 yerel seçimleri öncesi yayımladığı "Değişmek Şart" sloganlı 2024 yerel seçim bildirgesindeki olumsuzluk içeren kamuların söylem düzeyindeki temsili oluşturmaktadır. Bu kamuları, Mouffeyan eğilimli sol popülist bir stratejide talep ve beklentileri eklemlenmesi istenen kadınlar, LGBTIQ+ ve göçmenler oluşturmaktadır. Yöntembilim açısından çalışmanın örneklemindeki bu kamuların temsili, nitel araştırma yöntemleri içinde konumlanan eleştirel söylem çözümlemesi metoduyla yorumlanmıştır. Türkçe yazında2 sol popülizmi konu edinen çalışmalar yeni bir inceleme sahasını oluşturmamakla birlikte bu çalışmanın özgün değerini TİP'in siyasi kampanya metninin, disiplinlerarası bir yönelimle politika bilimi ile politik iletişimin kesişim kümesinde sol popülist strateji üzerinden irdelenmesi oluşturmaktadır.

¹ Chantal Mouffe tarafından kaleme alınan *Sol Popülizm* (2019) adlı eserde niçin sol popülist bir siyasa üretimine gereksinim duyulduğu ve olumsuzluk özelliğini haiz kamuların kimler olduğu açıklanmaktadır. Bu kapsamda feminizm, eşcinsel akımlar, ırkçılık karşıtı savaşlar ve çevreyle ilgili meseleler siyaset atmosferini köklü bir biçimde dönüştürmüştür; ama geleneksel sol partiler bu dönüşümün siyasi içyüzünü reddettikleri için bu kamuların istemlerine açık hale gelmemişler ve sol popülizm tam da bu noksanlığa çare bulma ihtiyacının bir karşılığını oluşturmuştur (Mouffe, 2019, s. 14).

² Türkçe yazında sol popülizme yönelik çalışmalara göz atıldığında radikal demokrasi bağlamında kuramsal düzlemde sol popülizmin tartışıldığı (Işık ve Rüsen, 2020), eleştirel bir yönelimle teorik ve uygulamaya düzeyinde sol popülizmin risk ve vaatlerine odaklanıldığı (Uslu, 2019), seçim ittifakları bağlamında Türkiye'de sağ ve sol popülizmin 2023 Genel Seçimleri bağlamında karşılaştırmalı incelendiği (Meydan, 2024) ve Türkiye'de sol popülist bir siyasi parti olarak tanımlanan Halkların Demokratik Partisi'nin teorik düzlemde (Akkaya, 2020) incelendiği saptanmıştır. Türkçe yazındaki sol popülizm çalışmalarının ekseriyetinin politika bilimi içinden şekillendiği, seçim ittifakları ve partilerin sol popülizmle ilişkilendirilecek şekilde analiz edildiği gözlenmiştir.

1. SOL POPÜLİZM VE POLİTİK İLETİŞİM, DEMOKRATİK BİR KESİŞİMSELLİK

Popülizmle demokrasinin krizi, popülizmle demokrasinin gerilemesi veya popülizmle kötücül bir politik iletişim formu arasında zorunlu bir ilişki olmadığı dikkate alındığında, politik ve toplumsal düzlemde farklılıkları soğuran değil, farklılıkları zenginlik olarak kabul edecek, alternatif siyasa üretimlerini ve politik iletişim tarzlarını çeşitlendirecek disiplinlerarası bir sol popülist politik iletişim kavrayışına gereksinim olduğu söylenebilir. Nitekim sol projeyi 'radikal ve çoğulcu demokrasi' üzerinden yeniden tasvir ederek, onu özcü perspektiften uzaklaştırıp özgürleştirmeyi hedefleyen Mouffe (2019), neoliberalizmin ürettiği yeni bağımlılık ilişkileri karşısında çevrenin korunmasına, cinsiyetçiliğe, ırkçılığa ve sair tahakküm formlarına karşı yürütülen savaşımın gittikçe merkezi bir hale geldiğini ve tam da bu gerekçeyle popülizmin yeni bir sol yorumuna ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Günümüzde gelişen popülist hareketlerin, karşı çıktıkları liberal demokratik sistemlere alternatif karşı-hegemonik biçimlere bürünmeleri, harici bırakılan, tatmin edilmeyen, bastırılan ya da yerine getirilmeyen istemleri yeniden örgütlenme kapasiteleri (Damar, 2023) otoriter veya demokratik, sağ veyahut sol tüm popülizmlerin tabandan gelen istemlere yaslandığını, tekil istemler arasında özsel, yani onları zorunlu biçimde müşterek kılan doğal hiçbir bağın olmadığını, istemleri ortaklaştıranın siyasal iktidarların bu istemleri karşılamaması ve bu istemlerin tümünün sistem tarafından dışlanıyor olmasıyla açıklanmaktadır (Ateş, 2023). Sol popülizm açısından yapılması gereken ise özcü bir yönelimden uzak durmak amacıyla sınıf ve üretim ilişkilerinden bağımsız bir biçimde liberal temsili demokraside temsil edilmeyen veya görece daha az temsil edilen olumsuzluk içeren kamuların taleplerini eklemlenmek, bu talepler arasında bir demokratik eşdeğerlik zinciri inşa etmek ve bu müşterek taleplerle alternatif siyasa üretimlerinin ve politik iletişim tarzlarının imkânlarını sorgulamak oluşturmaktadır. Nitekim Mouffe (2017), yakın tarihte cereyan eden Fransa'daki banliyö isyanlarını, Yunanistan'daki *Syriza* deneyimini, İspanya'daki *Indignados* (Öfkeliler) çadırlarını, ABD ve Avrupa'daki muhtelif *Occupy* formlarını değerlendirerek liberal kurumların gözden çıkarılmasını değil, bu kurumların radikalleştirilmesi ve dönüştürülmesi yönünde çağrıda bulunmuş ve bu

dönüşümde kamulara sahici alternatiflerin takdim edildiği agonistik bir yüzleşmenin şartlarının inşa edilmesi gerektiğini savlamıştır.

Agonistik hassasiyetin, farklılığı kısıtlamayan ve çeşitliliği demokratikleşmenin vazgeçilmez bir şartı olarak konumlandırın plüralist perspektifi (Damar, 2023), kapitalist toplumu dönüştürme noktasında ontolojik bir merkezi imtiyaza sahip işçi sınıfının bu konumunu reddetmekte, onun yerine salt sınıf aidiyeti olmayan çoğul kimliklerin toplumsal savaşımını ve bu savaşımın bileşkesiyle inşa edilecek bir radikal demokrasi stratejisini önermektedir (Sancar, 2014). Böylelikle sınıf artık ayrıcalıklı özne değil, sair özne pozisyonları arasında bir konuma tekabül etmekte ve toplumsal cinsiyet, ırk, etnik köken, çevre ve benzer alanlarda gelişen yeni toplumsal hareketler, solun eklemlenmesi gereken taleplerini temsil etmektedir (Ateş, 2023). Özcülük ve tümçülük tenkitiyle temellendirilen ve toplumsalın tek bir belirleyici umdesi olmadığı savına yaslanan bu post-Marksist felsefi konumlanış Laclau ve Mouffe tarafından radikal demokrasi projesi olarak tanımlanmış, sınıf ve ekonomist doktrin özcülük kalıntısı olarak ifade edilmiş ve toplumsal öznelerin üretim ilişkileri içindeki pozisyonuyla toplumsal hedefler arasında olumsuzluk olduğu, yani zorunlu bir ilişki bulunmadığı vurgulanmıştır (Çelik, 1997). Dolayısıyla gerek işçilere gerekse de sair politik öznelere ait olsun, tüm savaşımın, kendi hallerine bırakıldığında kısmi bir karaktere sahiptirler ve çok farklı söylemlere eklemlenebilirler, bu duruma binaen onlara karakterlerini veren sınıfsal öz değil, eklemlenme pratiğidir (Laclau ve Mouffe, 2017). Sol popülizmi demokratik ve ilerici kılan da yukarıda belirtildiği gibi sınıfa, üretim ilişkilerine, ideolojiye ve ekonomist doktrine yaslanmayan ve muhtelif toplumsal failerin taleplerini eklemlen, bu talepler etrafında eşdeğerlik zinciri üreten ve neoliberalizm başta olmak üzere siyaset kurumunu ve toplumsal ilişkileri kuşatan tüm tahakküm ilişkilerine ve çeşitli tabiiyet biçimlerine yönelik karşı hegemonik bir saldırıyı başlatma gizilgücü oluşturmaktadır.

Yani demokrasiyi derinleştirmek ve radikalleştirmek isteyen sol popülist strateji, ortak bir hasmın karşısında yer alacak bir "biz"i üretmek için demokratik istemleri müşterek bir istenç altında birleştirmeyi hedeflemektedir ve bu durum günümüzde güvencesiz/yarınsız orta sınıfın, göçmenlerin ve emekçilerin

istemleriyle, örneğin LGBTIQ+ kamularının demokratik istemleri arasında bir eşdeğerlik zinciri oluşturmayı icap etmektedir (Mouffe, 2019). Özel olan politiktir mottosuyla özellikle ailenin demokratikleşmesini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini vazgeçilmez gören feminizm, toplumsal anlamda tanınma ve toplumsal izolasyon benzeri sorunları gündeme getiren LGBTIQ+ kamuları, parlamenter demokrasinin, elzem çevre sorunları karşısındaki kuşkucu ve ağır işleyişini sorgulayan ekolojist hareketler, insan-merkezci hareketleri eleştiren türcülük karşıtları, hayvan hakları savunucuları gibi yeni ortaya çıkan ve ileride de gelişecek sorunları ve bu sorunların temsilcilerini içermek demokrasinin gücüne tekabül etmektedir (Taşkın, 2023). Nitekim hem Latin Amerika'da hem de Avrupa'da popülizmin yekpare değil, sağ-sol ekseninde anlamlandırılması gerektiği dikkate alındığında, bahsi geçen politik gruplar ya "söylem-yoğun" yöntemlerle veya "performans ve tarzlarıyla" elitler ve onların kurumları karşısında halk kitlelerine gönderme yapan, geniş ve imtiyazsız kitleler nezdinde bir özdeşlik duygusu inşa etmeyi başaran, kitlelerin beğeni ve gustolarına uygun içerikler, siyasal iletişim metot ve teknikleri benimsemektedir (Baykan, 2019).

Böylelikle popülizm salt siyasal partileri ve liderleri değil, aynı zamanda toplumsal hareket önderlerini, baskı grubu temsilcilerini ve gazetecileri kapsayan politik iletişimin yeni bir tarzı (Jagers ve Walgrave, 2007) olarak çok aktörlü bir şekilde yorumlanabilmektedir. Günümüzün politik iletişim ekolojisinin; politikanın, medyanın, teknolojinin ve yurttaşların değişip dönüştüğü hibrit, çok seçenekli bir medya ortamıyla imlendiği (de Vreese vd., 2018) dikkate alındığında, sol popülist stratejinin olumsuzluk içeren kamulara ve onların eklenilen taleplerine duyarlı olması, politik iletişim alanını imtiyaz sahibi politik elitlerin maksatlı edim ve söylemlerinden uzaklaştırma potansiyeliyle demokrasiyi derinleştirme ve radikalleştirme gizilgücüne sahiptir. Tarihsel deneyimin gösterdiği "demokrasi" kavramının tek anlamlı ya da sabit bir göndermesi olmadığı, diğer bir ifadeyle demokrasinin her uzamda ve her zamanda geçerli, değişmez nosyonlarla tanımlanmış bir yönetim biçimine işaret etmediği (Balibar, 2019) göz önüne alındığında, agonistik/sol bir popülizm, her zaman demokrasinin demokratikleşmesi üzerine inşa edilen tartışmacı ve mücadeleci bir zeminden türemektedir (Damar, 2023).

Demokrasiyle ortak-yaşar bir ilişkiye sahip olan politik iletişim açısından bakıldığında sol popülizm, bir akademik disiplin olarak politik iletişimin çok aktörlü, çok yöntemli, çoğulcu söylemlerin ve hasımlar arasında meşru kanal ve mekanizmalar üzerinden cereyan eden agonistik çatışma ve itirazların yer aldığı eleştirel bir politik iletişim yorumuna da olanak tanımaktadır. Politik iletişimin yalnızca seçkinlerin topluma yön çizme pratikleri olmadığı veya salt seçmeni ikna çabalarına indirgenemeyeceği ya da sadece politik elitleri ve politik uzmanları değil, profesyonelliğin ötesinde toplumdaki tüm yurttaşları ilgilendiren, herkese açık ve herkesi içeren yeni bir politik iletişim tartışmasına yaslanması (Özdemir, 2021) nedeniyle sol popülizm, özgürlüğü kurum ve kanunların izin verdiği kadarıyla sınırlandırmaktansa, onun yalnızca var olana alternatif "yeni" tasavvurlar hayal ederek yürütebilme kapasitesiyle mevcut olabileceğini belirtmektedir (Damar, 2023).

Bu çerçevede sol popülist strateji siyasal partiler dâhil olmak üzere olumsal yeni özne pozisyonlarının eklenildiği ve demokratik eşdeğerlik zinciri inşa ettiği bir tarihsel momentte politik iletişim alanını yalnızca erk/iktidar sahiplerinin özellikli bir iletişim alanı olmaktan çıkarma, farklılaşan kamuların talep ve beklentilerini kamusal alanda görünür kılma ve plüralist bir yönelimle alternatif siyaset üretimlerine, siyaset koşullarına, siyaset performanslarına, lider söylemlerine ve siyasal kampanya metinlerine agonistik düzlemde post-Marksist düşünsel bir patika açmasıyla politik iletişimin kötücül değil, demokratik ve ilerici bir versiyonu olma gizilgücüne sahiptir. Sol popülist stratejinin amacının "popülist rejim" in inşası değil, liberal demokratik işleyiş alanında yeni bir hegemonik oluşumu üretmek için politik bir saldırı başlatmaya eğilimli kolektif bir özne inşası (Mouffe, 2019) olması, bir yandan liberal geleneğin ürettiği serbest seçimler, erkler ayrılığı, adil temsil gibi kurumsal değerleri hayata geçirmeye, sair eksendeyse bu değerlerin de münakaşa edilebileceği ve münakaşa edilerek demokratikleşebileceği katılımcı bir demokratik ortamın inşasına katkı sunabilir (Damar, 2023). Bu kapsamda sol popülist politik iletişim kavrayışının çoklu politik aktörler arasında cereyan eden agonistik karşı karşıya gelişi, siyasal partiler, seçim ittifakları ve liderler arasında politik kampanya döneminde ortaya çıkan meşru çatışma kanallarını, var olan politik iletişim pratiklerine yönelik

itirazları, politikanın sunumuna dair alternatif siyasa üretimlerini ve ötekileştirilen toplumsal grupların seslerini ve renklerini eklemlenerek gösterebilecekleri karşı hegemonik politik taarruzları olumlu karşıladığı söylenebilir. Politik katılımın, politik temsilin ve muhalefetin son derece saygın olarak kabul gördüğü, bunların özgürce ve imtina etmeksizin yurttaşların yer almasıyla uygulanabileceği politik sistemlerin çağcıl demokrasiler olması (Kalaycıoğlu, 2023) popülist momentin demokrasiye gözdağı değil, popülizmin, demokrasinin radikalleştirilmesi için bir fırsat olduğunu göstermekte (Mouffe, 2019) ve bu çalışmanın araştırmacısı da Mouffeyan bir perspektifle sol popülist momentini sadece liberal temsili demokrasi için değil, demokrasinin somut bir şekilde sergilendiği politik iletişim ve politik kampanya faaliyetleri için de demokratik ve ilerici bir fırsat olarak öne sürmektedir.

2. TİP'İN 2024 YEREL SEÇİM BİLDİRGESİNİN ÇÖZÜMLENMESİ SAFHALARI

Bu çalışmada, Türkiye siyasal hayatında sol popülist bir siyasal parti olarak serimlenen Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinde, *Ranta, Talana ve Yoksulluğa Karşı Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik* (2024) başlıklı yerel seçim bildirgesindeki olumsal kamuların temsili, yöntembilim bakımından ideolojik olanın deşifresini sağlayan ve toplumlarda güç/ iktidar ilişkileriyle var olan eşitsizlikleri metin temelli çözümlenmeye imkân tanıyan Norman Fairclough'un üç boyutlu eleştirel söylem çözümlemesi metoduyla yorumlanmıştır.

2.1. Çalışma Evreni

Türkiye siyasal hayatı açısından sol popülizme bakıldığında, Çözüm Süreci çerçevesinde Kürt siyasal hareketinin temsilcisi olarak kabul gören ve 2014'ten sonra sol popülist bir retorik benimseyen Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP), özellikle 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde "Türkiyelileşme", "yeni hayat", "büyük insanlık" ve "bizler" gibi mottolarla agonistik demokrasi ve sol meyilli popülist söylemler geliştirdiği öne sürülmektedir (Tekdemir, 2016; Kaya, 2019; Akkaya, 2020). Son zamanlardaysa Türkiye'de seçim kampanyalarının yeni yüzü olarak tanımlanan seçim ittifakları bağlamında da sol popülist konfigürasyonların ortaya çıktığı gözlenmiştir (Meydan, 2024; Aksoy, 2024). Bu kapsamdaki çalışmalara göz atıldığında, Meydan'a göre (2024),

14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinde AK Parti ile MHP'nin bileşkesinden ortaya çıkan Cumhur İttifakı sağ popülizmi, CHP, İYİ Parti, SP ve DP'nin bir araya gelmesiyle beliren ve DEVA ile Gelecek Partisi'nin (GP) iştirakiyle büyüyen Millet İttifakı sol popülizmi temsil etmektedir. Aksoy'a göre (2024) ise 2023 Genel Seçimlerinde Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi'nin (YSP) *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz* (2023) ve TİP'in *Halkın Kırmızı Çizgileri* (2023) başlıklı siyasal kampanya metinlerinde olumsal kamuların, yeni bir özne pozisyonu olarak resmen tanınması ve neoliberal muhafazakâr otoriter oluşum karşısında eklemlenme ve demokratik eşdeğerlik zinciri üretme potansiyeli nedeniyle Türkiye'de sol popülizmin seçim ittifakları bağlamındaki temsilcisi Emek ve Özgürlük İttifakı'dır.

Türkiye'de sol popülizmi siyasal partiler üzerinden inceleyen yerleşik yazına bakıldığında, ekseriyetle HDP, seçim ittifakları açısından Millet İttifakı ile Emek ve Özgürlük İttifakı'nın bu bağlamdaki analizlere konu edildiği saptanmıştır. 2018 ve 2023 seçimlerinde HDP ile içyüzü farklılaşan bir işbirliği zemini geliştiren, 2018'de HDP listelerinden parlamentoya giren, Mayıs 2023 seçimlerine kendi adı ve logosuyla katılıp yüzde 1,7 oy alan TİP, AK Parti Türkiye'sinde bir nevi sol popülist retorik üretmeye eğilimli (Türk, 2024) bir siyasal parti olması nedeniyle bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Özellikle 14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinde yayımladığı *Halkın Kırmızı Çizgileri* (2023) başlıklı seçim bildirgesinde, olumsal kamuların talep ve beklentilerine nispi bir şekilde yer vermesi nedeniyle TİP'in agonistik demokrasiyle ve Mouffeyan perspektife yaslanan yeni bir sol kanaat hegemonya projesiyle ilişkilendirildiği de gözlenmiştir (Aksoy, 2024). Bu çalışmanın evrenini, Türkiye siyasal hayatında belediye yönetimlerini belirleyecek olan 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri oluşturmaktadır. 2024 Yerel Seçimleri öncesi politik manzarada; genel seçimlerden sonra mahalli idare seçimlerinde de AK Parti ile MHP bileşkesinden oluşan Cumhur İttifakı'nın seçimlere ittifak çatısı altında girdiği, Mayıs 2023 seçimlerinde ittifak yapan Millet İttifakı'yla Emek ve Özgürlük İttifakı'nın belediye seçimlerinde işbirliği yapmadığı ve bahsi geçen seçim ittifaklarındaki partilerin 2024 Yerel Seçimlerine tek başına katıldıkları ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede 14 Mayıs 2023 seçimlerinde YSP ile ittifak kuran TİP, 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerine seçim ittifakı yapmaksızın tek başına katılmıştır. Çalışmanın teorik altyapısı Mouffeyan eğilimli sol popülizm olduğu için

Türkiye siyasal hayatında devrimci ya da radikal sol olarak tanımlanan ve Mayıs 2023 seçimlerine Sosyalist Güç Birliği İttifakı altında giren Ortodoks Marksist siyasal partilere³ (Aksoy, 2024) yer verilmemiştir. Keza Kürt siyasal hareketi içinde HDP geleneğinin temsilcisi olarak kabul gören ve HDP hakkında hâlihazırda Anayasa Mahkemesi'nce görülmeye devam edilen parti kapatma davası nedeniyle yeni kurulan Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) yeni bir sol kanaat hegemonya projesinde talep ve beklentileri eklemlenmesi öngörülen LGBTIQ+ kamularını *Yerel Demokrasi İle Özgür Kentlere* (2024) adlı seçim bildirgesinde LGBT ismiyle değil, zımni bir şekilde "farklı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine sahip bireyler" olarak adlandırması nedeniyle çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Bu tercihin altında yatan saik, LGBTIQ+ kamularına hem resmîyette yeni bir özne pozisyonu rolü atfedilmemesiyle hem de bu kamuların anayasal düzlemde tanınma istemine sınırlı yanıt verilmesiyle açıklanabilir. Ayrıca Kürt siyasal hareketi açısından DEM Parti'nin Mayıs 2023 seçimleri bağlamında sefeli addedilebilecek YSP'nin *Buradayız Birlikte Değiştireceğiz* (2023) bildirgesinde "LGBT" kamularının metin içinde sarıh bir şekilde tanımlanmış olması dikkate alındığında, DEM Parti'nin yerel seçim bildirgesindeki dilsel pratiği, Kürt siyasal hareketinin LGBTIQ+ kamularına bakışında ilerici değil, geriye dönük muhafazakâr bir refleks olarak yorumlanabilir.

2.2. Çalışmanın Amacı

Mouffeyan eğilimli sol popülist stratejide demokratik istemleri eklemlenmesi beklenen kadınların, LGBTIQ+ toplulukların ve göçmen kamuların temsili üzerinden TİP'in sol popülist bir siyasal kampanya söylemi geliştirme potansiyelini incelemek bu çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir.

2.3. Çalışmanın Yöntemi

Metodolojik olarak bu çalışmada verili iktidar ilişkilerini, üretim ilişkilerini, toplumsal, sınıfsal ve mikro düzlemdeki eşitsizlikleri açığa çıkaran nitel araştırma yöntemlerinden Norman Fairclough'un üç boyutlu eleştirel söylem analizi yeğlenmiş, bu

yöntemle TİP'in 2024 yerel seçim bildirgesi metin olarak konumlandırılmış ve hem dilsel hem söylemsel hem de toplumsal pratik boyutlarıyla söz konusu seçim bildirgesinde olumsuzluk içeren kamuların söylem düzeyindeki temsili çözümlenmiştir. İlişkisel, diyalektik ve disiplinlerarası olmak üzere üç temel özelliğe sahip olan eleştirel söylem analizi (Fairclough, 2013), yöntem kadar bir teoridir veya daha ziyade dile ya da toplumsal sürecin göstergelerine ilişkin kuramsal bir perspektifi içermektedir (Fairclough, 2001). Fairclough'un geliştirdiği bu üç boyutlu eleştirel söylem analizi yöntemi, söylemin birbiriyle bağlantılı üç boyutuna bağlı ve birbiriyle ilişkili üç analiz sürecinden meydana gelmektedir: Metin analizi (betimleme), süreç analizi (yorumlama) ve toplumsal analiz (açıklama) (Janks, 1997). İlk boyut metin olarak söylemdir, bu boyutta dil özellikleri, sözcük dağarcığındaki seçimler, kalıplar, gramer ve metnin yapısı sistematik bir şekilde analiz edilmekte, ikinci boyutta toplum içinde üretilen, tedavüle giren, dağıtılan ve tüketilen herhangi bir şey olarak söylemsel pratik çözümlenmekte, üçüncü boyut olan toplumsal pratikteyse söylemin bir özelliği olarak kabul edilen ideolojik etkiler ve hegemonik süreçler incelenmektedir (Blommaert ve Bulcaen, 2000).

Yani üç boyutlu eleştirel söylem analizi, bir metne yönelik yalnızca dilbilimsel bir analizi sunmaz; bilakis kelime, cümle ve fiil tercihlerini kapsayan dilin yapısını, söylemin üretim, dağıtım ve hedef gruplar nezdinde tüketimini ve söylemi kaçınılmaz biçimde etkileyen bağlam, ideoloji ve hegemonyanın analizini kapsamı bakımından hem kapsamlı hem de analitik bir araştırma yöntemi olarak özellikle eleştirel sosyal bilim çalışmalarına katkı sunmaktadır. Böyle bir çözümleme metodu, metin yapılarıyla toplumsal işlevler arasında doğrudan veya birebir bir örtüşme olmadığı düşünüldüğünde kompleks ve çok yönlü bir analiz pratiğini içermektedir, özellikle de güç/iktidar ilişkilerinde farklılık inşa etmek ve sürdürmek söz konusu olduğunda işlevseldir (Horvath, 2009). Nitekim toplumsal ilişkilerin çok karmaşık ve çok katmanlı olduğu (Fairclough, 2013) dikkate alındığında Fairclough'un üç boyutlu eleştirel söylem analizi analitik bir çözümleme için birden fazla aşama sağlaması nedeniyle (Janks, 1997) sosyal bilimler alanındaki araştırmacılar için faydalı bir metod sunmaktadır. Eleştirel söylem analiziyle söylemsel

³ 14 Mayıs 2023 Genel Seçimlerine, Sosyalist Güç Birliği İttifakı altında kendi ad ve logosuyla katılan siyasal partileri SOL Parti ve Türkiye Komünist Partisi (TKP) oluşturmaktadır.

pratikler, metinler ve olaylar arasındaki ilişkinin yanı sıra daha geniş düzlemde toplumsal ve kültürel yapılar, ilişkiler ve süreçler (Handayani vd., 2018), hatta toplumsal cinsiyet meseleleri, ırkçılık, politik ve kurumsal söylemler ve kimlik sorunları (Durna ve Kubilay, 2010) araştırılmaktadır. Ayrıca Fairclough'un üç boyutlu eleştirel söylem analizi; demokratikleşme, metalaşma ve teknolojikleşme gibi hegemonik süreçleri metnin yapısı ve formları üzerinden başarılı biçimde analiz etmektedir (Blommaert ve Bulcaen, 2000). Bu çalışmada da TİP'in 2024 Yerel Seçimleri öncesi yayımladığı *Ranta, Talana ve Yoksulluğa Karşı Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik* (2024) adlı seçim bildirgesi bir siyasal kampanya metni olarak konumlandırılmış ve bahsi geçen metin hem dilsel yapı hem metnin söylemini üreten ve tüketen süreç analizi hem de söyleme etki eden bağlam, örgütsel koşullar ve toplumsal pratik çerçevesinde yorumlanmıştır. Epistemolojik düzlemde pozitivist olmayan bilgi kuramına yaslanan bu yorumlama pratiğinde; kadınlar, LGBTIQ+ ve göçmen kamulara yönelik TİP'in ürettiği söylem, sol popülist strateji üzerinden incelenmiştir. Sol popülist strateji post-Marksist bir felsefi konumlanışa sahip olması hasebiyle sınıf ve ekonomist doktrini özcü bir duruş olarak tanımlamaktadır. Marksist öğretinin nüvesinin değişmez kanunlara ve işçi sınıfının kaçınılmaz devrimine yaslandığını savlayan Laclau ve Mouffe nezdinde Marksist paradigma; belirlenimci, ekonomist ve daha basitleştirilmiş haliyle özcü olarak ifade edilmektedir (Demir, 2014). Dolayısıyla TİP'in siyasal kampanya metninde olumsal kamulara yönelik geliştirdiği söylemde ekonomik yapıyı ve sınıfsal ilişkileri temel alan vaatler özcülük kalıntısı olarak değerlendirilmiştir. Liberal demokratik bir yönetim biçiminde önemli olanın, siyaset açısından kurucu olan biz/onlar ayrımının plüralist bir şekilde tasarlanması olduğu (Mouffe, 2019) bu nedenle muhtelif tahakküm formlarına karşı verilen çeşitli demokratik savaşımın arasında eklemleme ve demokratik eşdeğerlik zincirinin üretilmesinin gerektiği (Laclau ve Mouffe, 2017) temel alındığında TİP'in kampanya metnindeki sol popülist stratejinin izleri; *yeni özne pozisyonları, eklemleme, eşdeğerlik zinciri ve agonistik plüralizm kavram setiyle incelenmiştir.*

3. BULGULAR

TİP'in *Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik* (2024) başlığını taşıyan ve "Değişmek Şart" sloganıyla seçmene takdim edilen yerel seçim bildirgesi, TİP Genel Başkanı Erkan Baş'ın yurttaşlara sesleniş yazısıyla başlamaktadır. Yurttaşların farklı sathlarda yaşadığı sorunlar karşısında alternatifsiz olmadıkları belirtilerek TİP'in, mahalli idare seçimlerinde politik, iktisadi ve içtimai bütün hakları savunan ve farklılaşan kamuların taleplerine kayıtsız kalmayan bir program oluşturduğuna değinilmektedir. Formel düzlemde bakıldığında yekûnda 44 sayfadan oluşan seçim bildirgesinin dört başlık üzerinden tasnif edildiği gözlenmiştir. Bu doğrultuda TİP'in siyasal kampanya metni "Sunuş", "TİP'in Temel Sorunlara Yaklaşımı ve İlkeleri", "Öncelikli Plan ve Politikalarımız", "Temel Politika Başlıklarımız ve Planlarımız" olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır. Bu çalışmanın örneklemini teşkil eden olumsuzluk içeren kamulara -kadınlar, LGBTIQ+ ve göçmenler- yönelik vaatlerin "Temel Politika Başlıklarımız ve Planlarımız" başlığında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma özelinde ortaya konulan eleştirel söylem analizi; sırasıyla kadınlar, LGBTIQ+ ve göçmen kamular nezdinde dilsel pratik (betimleme), söylemsel pratik (yorumlama) ve toplumsal pratik (açıklama) olmak üzere üç boyutta analiz edilmiştir.

3.1. Kadınlar Söyleminin Dilsel Pratiği

Neoliberal sistemden en çok mustarip olanların işsizler, güvencesiz çalışanlar, gençler, öğrenciler, kazanımları törpülenen emekçiler, kentsel dönüşüm mağdurları, banliyölere terk edilen göçmenler, mülteciler, çevre tahribatının mağdurları ve patriarkayla mücadele eden kadınlar olduğu (Çetinkaya, 2021) dikkate alındığında, günümüz Türkiye'sinde yerel yönetimlerin ekseriyetle neoliberal kapitalist düzene göre tasarımı olduğu (Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik, 2024) söylemi hem verili üretim ilişkilerinin bir tenkitini içermekte hem bu üretim ilişkilerinin mağdur ettiği toplumsal kesimlerin talep ve beklentilerine TİP'in duyarlı olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki kolektif hareketleri tarif eden toplumsal kimliklerin sınıf kavramından öte statü, ırk, toplumsal cinsiyet kavramlarına kaydığı ve bu grupların toplumsal tabanlarının iktisadi terimlerle izah edilemediği (Çayır,

2016) göz önüne alındığında TİP, olumsuzluk içeren kamular için ayrı birer alt başlık açarak ve bu gruplara yönelik muhtelif seçim vaatleri sıralayarak onları yeni bir özne pozisyonu olarak tanımlamıştır.

TİP'in kadınlar söylemi "Temel Politika Başlıklarımız ve Planlarımız" ana başlığının altında yer alan "Kadın Merkezli Bir Düzenleme Mümkün" alt başlığıyla toplamda on altı seçim vaadi üzerinden ifade edilmiştir. Dilsel yapıda (betimleme) akademik veya terminoloji içeren bir anlatım biçiminin yeğlenmediği, cümlelerin uzun ve karmaşık olmadığı, cümle yapısında biz/onlar karşıtlığının geliştirilmediği, etken çatılı cümle tercihleriyle vaatleri gerçekleştirecek öznenin TİP olduğu vurgulanmıştır. Kelime düzeyinde sol popülizmde önemli bir yer oluşturan özgürlük ve eşitlik ilkelerinden özgürlük, metin içinde tercih edilmemiş, eşitlik nosyonu sadece toplumsal cinsiyet eşitliğiyle eşit işe eşit ücret sağlama bağlamında yeğlenmiştir. Kadın hakları politikasının elzem kıstaslarından birinin toplumsal cinsiyet eşitliği kaidesi olması (Sancar, 2023) itibarıyla "kadınlara hizmet sunan belediye çalışanlarına toplumsal cinsiyet eşitliği ve kapsayıcı dil eğitimleri verilmesini sağlayacağız" seçim vaadi, TİP'in yerel yönetim anlayışında kadın hakları ihlallerini önlemeye yönelik bir siyasa üretimi gerçekleştirdiğini göstermektedir (Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik, 2024). Kadınlara yönelik seçim vaatlerinin panoramasına bakıldığında ekonomide beş, sosyal hizmet alanında beş, eğitimde üç, güvenlik ve ayrımcılıkla mücadele konularında birer seçim vadinin bulunduğu gözlenmiştir. Ekonomide; iş hayatında cinsiyet kotasının uygulanacağı, çalışma haklarının tanzim edileceği, kadın kooperatifleri kurulacağı, evde üretime destek olunacağı belirtilmiştir. Sosyal hizmet alanında; kreş ve yurt inşa edileceği, kadınların ev sahipliğini artıracak sosyal konut yapılacağı, kadınlara yönelik şiddet önlemek adına kadın ve çocuk sığınma evlerinin sayısının artırılacağı vurgulanmaktadır. Ekonomi ve sosyal hizmette temayüz eden seçim vaatlerine ilaveten kadınlara yönelik fiziksel, cinsel ve ekonomik tüm ayrımcılıklarla mücadele edileceği ve kadına şiddet konusunda bilgilendirme eğitimlerinin düzenleneceği aktarılmıştır.

3.2. Kadınlar Söyleminin Söylemsel Pratiği

Söylemsel pratikte (yorumlama) TİP'in bildirgesindeki

başat temayı kadının çalışma hayatındaki pozisyonunu güçlendirmek ve sosyal devlet anlayışını kadın yurttaşları önceleyerek ifa etme anlayışının temsil ettiği ileri sürülebilir. Dolayısıyla söz konusu kampanya metnin inşasına verili üretim ilişkileri etki ederken metnin hedef grubunun çalışma hayatındaki kadınlar olduğu görülmüştür.

Ataerki toplum yapısının egemen olduğu ülkelerde aileyi erkeğin geçindirdiği, kadınların ücretli işgücüne iştirakinin kısıtlı olduğu, kız çocuklarının eğitime daha az önem verildiği (Çörekçioğlu İshakoğlu, 2024) düşünüldüğünde TİP'in, kadınların ekonomik pozisyonunu güçlü kılmaya yönelik vaatlerinin mevcut olduğu söylenilebilir. Yeni toplumsal hareketlerin aktivistlerinin ve destekçilerinin seciyesinin yüksek eğitilmiş, iktisadi güvene sahip ve hizmet sektöründe çalışıyor (Offe, 2016) olması nedeniyle TİP'in ekonomi ve eğitim alanlarında kadınlara dair söylem geliştirmesi bu grupları yeni bir özne pozisyonu olarak tanımladığını göstermektedir. Sol popülist bir stratejinin farklı tabiiyet ilişkilerine karşı muhtelif savaşım yürüten insanlar arasında bir eşdeğerlik zinciri üretme özlemine yaslandığı (Mouffe, 2019) dikkate alındığında TİP'in söyleminde kadınlara yönelik vaatlerin diğer kamulara referansla açıklanmadığı, kadınlarla sair kamular arasındaki eşdeğerlik zincirinin tesis edilemediği ortaya çıkmaktadır. Günümüzde küresel ölçekte "politik karar süreçlerine cinslerin eşit katılımının" gerçekleştirilmesinin, toplumsal cinsiyet eşitliğini inşa etmenin en stratejik ön şartlarından biri sayıldığı (Sancar, 2023) göz önüne alındığında, kadınların gerek mahalli idarelerde gerekse parlamentolardaki politik temsiline yönelik TİP, politik kararlara katılımı cinsiyet eşitliği prensibine dair herhangi bir vaat geliştirmemiştir. Ayrıca kadınların seçilme hakkına dair cinsiyet kotası oluşturulacağına ve kadınların çağcıl demokratik toplumların önemli bir politik öznesi olduğuna ilişkin bir dilsel pratiğin bildirmede mevcut olmaması hasebiyle agonistik çoğulculuk, TİP'in kampanya metnine sirayet etmemiştir.

3.3. Kadınlar Söyleminin Toplumsal Pratiği

Toplumsal pratik (açıklama) boyutunda metnin söylemine etki eden bağlama ve örgütsel şartlara göz atıldığında, TİP'in, Türkiye'deki egemen politik ve iktisadi model olan neoliberalizme yönelik tenkitinin

baskın olduğu ve partinin sosyalist politik kimliğiyle uyumlu biçimde kadınlara ilişkin sınıfsal bir dilsel pratik geliştirdiği saptanmıştır.

3.4. LGBTIQ+ Söyleminin Dilsel Pratiği

Kadın hareketinin, eşcinsel hareketlerin ve sair akımların, ötekileştirilmiş kimlikleri “politik olarak görünür ve kamusal alanda kabul edilebilir” kılmak için mücadele etmeleri ve bu bağlamda kimliğin kendisinin de mühim bir politik savaşım alanı olabileceği hakikati (Çayır, 2016) üzerinden bakıldığında, 1990’lardan beri örgütlü bir mücadele olma niteliğine sahip Türkiye LGBTIQ+ hareketi, her satıhta olduğu gibi politik partiler etrafında da siyasete etki etmenin kanallarını zorlamaktadır (Kır, 2023). Türkiye’de cinsel ekalliyetlerin durumu söz konusu olduğunda; anayasada, cinsel azınlıkları koruyan bir ifadenin yokluğu, kolluk kuvvetlerinin transseksüellere ve diğerlerine yönelik olumsuz tutumu, Onur Yürüyüşlerine izin verilmemesi, toplumun genelinin eşcinselliğe ve cinsel azınlıklara ilişkin olumsuz algısı temayüz ettiği için Türkiye’de cinsel azınlıklar nezdinde şartların elverişli olmadığı altı çizilmektedir (Muedini, 2020). Özellikle son 10 yılda Türkiye’deki farklı cinsiyet kimliğine ve cinsel yönelime sahip gruplara yönelik yıllardır mevcut olan sistematik ayrımcılık, nefret söylemi, nefret suçları, Onur Yürüyüşleri ve diğer etkinliklere getirilen toplu ve süresiz yasaklar, gökkuşağı temalı materyallerin suç sayılmasıyla LGBTIQ+ kamularını hedef gösteren açıklamalar en üst noktaya ulaşmıştır (Molu, 2021). Dolayısıyla küresel ölçekte olduğu gibi Türkiye’de de cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim üzerinden ortaya konulan ayrımcılığın önlenmesi ve LGBTIQ+ kamularının eşit yurttaşlar olarak kabul edilmesi maksadıyla zorlu bir mücadele yürütülmektedir (Yılmaz, 2014). Yukarıda Türkiye’deki LGBTIQ+ kamularının maruz kaldığı ayrımcılığa ve bu grupların talep ve beklentilerine yönelik giriş mahiyetindeki değinden sonra TİP’in 2024 Yerel Seçimlerinde LGBTIQ+ bireylere yönelik geliştirdiği dilsel pratiğe daha yakından bakmak gerekmektedir. “Temel Politika Başlıklarımız ve Planlarımız” ana başlığının içinde “LGBTİ+ Yurttaşlarla Birlikte Eşit Bir Kent Hayatı İnşa Edeceğiz” alt başlığıyla bu gruplara yönelik toplamda on dört seçim vaadi sıralanmıştır. Dilsel yapıda (betimleme) gelecek zaman kipinin kullanıldığı, cümlelerin etken çatıyla oluşturulduğu, vaatlerin maddeler halinde yalın bir dille sıralandığı

ve kelime düzeyinde “LGBTİ+” kısaltmasının yeğlendiği görülmektedir. Vaatlere sayısal düzlemde göz atıldığında sosyal hizmet alanında altı, ayrımcılıkla mücadelede dört, ekonomide üç ve eğitim başlığında bir seçim vaadinin yer aldığı gözlenmiştir. Mesajın içeriğine bakıldığında sosyal hizmet alanında LGBTIQ+ kamularını destekleyici mekanizmaların hayata geçirileceği, barınma imkânları sağlanacağı, iktisadi düzlemde bu grupların istihdamının artırılacağı, ayrımcılıkla mücadele edileceği ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemsendiği ortaya çıkmaktadır.

3.5. LGBTIQ+ Söyleminin Söylemsel Pratiği

Söylemsel pratik (yorumlama) kısmında; metnin üretimine etki eden temel unsurun yerel yönetimler aracılığıyla LGBTIQ+ kamularının gündelik yaşamını sürdürülebilir kılmak ve temel insani gereksinimlere ulaşılmasını sağlamak olduğu ileri sürülebilir. LGBTIQ+ kamularının eğitim, sağlık, barınma, çalışma hakkı gibi haklardan istifade edememesinin, aynı zamanda örgütlenememesi, kendini hür bir biçimde ifade edememesi manasına geldiği (Demir, 2023) dikkate alındığında metnin hedef grubunun yukarıdaki haklardan eşit ve özgür yurttaşlar olarak yararlanmak isteyen tüm LGBTIQ+ kamuları olduğu söylenilebilir. Kamu yönetimindeki hizmet anlayışının katılımcı, kapsayıcı ve farklılığa duyarlı olmaması, içerisinde bulunan sınırlamalar, örgütlü ve güçlü bir sesle istemlerini yerel yönetimlere iletmenin önündeki bariyerler, LGBTIQ+ başta olmak üzere farklı toplumsal grupların yerel hizmetlerden faydalanmasına engel olduğu (Akduran, 2021) argümanı temel alındığında “temel yurttaşlık hakları kapsamında sunduğu hizmetleri düzenler ve örgütlerken, LGBTİ+ haklarının insan hakları olduğunu göz önünde bulundurmalıdır (Halkçı, Kamucu, Sosyalist Belediyecilik, 2024) söylemi TİP’in, LGBTIQ+ kamularını hem yeni bir özne pozisyonu olarak tanımladığını hem de plüralist bir toplum tahayyülünde bu grupların istem ve beklentilerine yerel yönetim düzeyinde yanıt verdiğini göstermektedir.

3.6. LGBTIQ+ Söyleminin Toplumsal Pratiği

Toplumsal pratik (açıklama) boyutunda bağlamın, sosyal yapının ve örgütsel koşulların söylemi şekillendirme gizilgücünden bahsedilmektedir. Cumhuriyet İttifakı’nın Mayıs 2023 seçimlerindeki LGBTIQ+ karşıtlığına

büyük ölçüde yer veren propagandası, bu grupları hedef alan nefret mitingleri, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ve LGBTIQ+ hakları karşılığında bir araya gelen söz konusu ittifakın kamu kaynaklarından yararlanması, LGBTIQ+ var oluşuna yönelik gitgide artan sistematik saldırılarla (Kır, 2023) birlikte ele alındığında TİP'in, LGBTIQ+ kamularının istemlerine kampanya metninde yer vermesi mevcut iktidarla meşru kanallardan agonistik bir çatışma yaşadığını göstermektedir. Ayrıca 2022'de sol partiler içinde LGBTIQ+ hakları bağlamında en radikal çıkışı yapan partinin TİP olduğu, TİP Genel Başkanı Erkan Baş'ın farklı platformlarda verdiği demeçlerde LGBTIQ+ görünürlüğüne ve eşitliğine dikkat çektiği (Aslan, 2022) göz önüne alındığında 2024 Yerel Seçimlerinde TİP'in, LGBTIQ+ görünürlüğünü kent hayatında yükseltecek vaatler sunması partinin siyasal kampanya metniyle örgütsel kimliği arasında koşutluk olduğuna işaret etmektedir. Bu ilerici atılımlara rağmen sol popülizmin kavram setiyle TİP'in seçim bildirgesi çözümlendiğinde LGBTIQ+ haklarıyla kesişim kümesi fazla olan kadın haklarına, çevre haklarına, göçmen haklarına ve toplumun sair dezavantajlı gruplarının istemlerine bir arada değinilmediği, dolayısıyla LGBTIQ+ topluluğuyla farklılaşan kamuların eklenmesine ve eşdeğerlik zinciri üretmesine yönelik bir siyasa üretiminin TİP nezdinde geçerli olmadığı söylenilebilir.

3.7. Göçmenler Söyleminin Dilsel Pratiği

Şayet demokrasi, demokratik öznenin, yani halkın mevcudiyetini gerekli kılıyorsa, halk da kurmaca veya verili değil, üretilen bir kategoriye ya da halk, demokratik istemlerin inşa ettiği bir eşdeğerlik zincirinin görünümüyse (Ateş, 2023), sol popülist bir stratejide "biz"i diğer bir ifadeyle "halk"ı inşa etmek için demokratik istemleri kolektif bir irade altında bir araya getirmek gerekmektedir, bu da günümüzde güvencesiz çalışan orta sınıfın, emekçilerin, LGBTIQ+ topluluklarının ve göçmenlerin demokratik talepleri arasında bir eşdeğerlik zinciri kurmayı zorunlu kılmaktadır (Mouffe, 2019). Bu kapsamda TİP, 2024 Yerel Seçimlerinde göçmen kamuları ihmal etmeyen bir siyasal kampanya dili geliştirmiştir. "Temel Politika Başlıklarımız ve Planlarımız" ana başlığının altında "Göçmenlerle Zenginleşen Bir Kent Anlayışı" alt başlığında göçmenlere yönelik on dört seçim vaadi konumlandırılmıştır. Dilsel yapıda (betimleme) sarif

bir anlatımla vaatlerin maddeler halinde sıralandığı, göç terminolojisine metinde yer verilmediği, cümle tercihinde etken çatı ve gelecek zaman kipinin kullanıldığı, vaatleri gerçekleştirecek öznenin TİP olduğu ifade edilmiştir. Türkiye'ye göç eden Suriyeliler söz konusu olduğunda; göçmen, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma gibi birçok kavramın birbirinin ikamesi olarak kullanıldığı (Tümtaş, 2020) bilinmektedir, bu bağlamda TİP'in ekseriyetle göçmen kavramını yeğlediği, yalnızca iki kez metin içinde mülteci ifadesine başvurduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'de "geçici" ve "kısa" bir süre kalacakları düşünülen Suriyelilere ilişkin yeğlenen "misafir" söylemi göçmenlere çok sınırlı haklar verdiğinden ötürü 2014'te "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile Suriyelilere "geçici koruma" statüsü verilmiş (Doğuş ve İçduygu, 2017), TİP'in ise Suriyelilerin Türkiye'deki resmi statüsünü kampanya dilinde tercih etmediği ortaya çıkmıştır. Göçmenlere yönelik seçim vaatlerinde beş ekonomi, üç kültürel, iki sosyal hizmet, iki ayrımcılığa karşı mücadele bir eğitim ve bir de politik istemlere değini yapıldığı tespit edilmiştir. Göçmen kadınların özellikle istihdamını artırmak, belediye hizmetlerinde çalışacak personele göç konusunda eğitim vermek, çok dilli bir hizmet anlayışını hayata geçirmek, sosyal hizmet ve belediye bütçesinde göçmenlerin varlığını dikkate almak, yerel yönetimin karar alma süreçlerinden göçmenleri dışlamamak ve kent hayatını göçmenleri de içerecek şekilde çoğulculuk üzerinden tahayyül etmek TİP'in kampanya metninin muhtevasını meydana getirmektedir.

3.8. Göçmenler Söyleminin Söylemsel Pratiği

Söylemsel pratikte (yorumlama) göçün toplumun içtimai, iktisadi, uzamsal, kültürel ve politik bütün bünyesiyle yakından ilişkili bir mesele olduğu (Tümtaş, 2020) gerçeği tümüyle TİP'in siyasal kampanya metninde yankı bulmuştur.

Çünkü TİP, kamusal hizmeti çok dilli yapacağını, göçmen kadınlara eğitim ve iş imkânı sağlayacağını, bütçeden göçmenlere pay ayıracağını, yerel karar alma süreçlerinde göçmenlerin söz hakkını tanıyacağını ve kent hayatında farklı toplumsal kesimlerin yaşamasına olanak sağlayacağını, sosyal hizmet alanında göçmenleri de içeren bir dayanışma ağının kurulacağını belirtmiştir (Halkçı, Kamucu, Sosyalist

Belediyecilik, 2024). Bu bakımdan metnin hedef grubunu kent hayatında muhtelif istem ve beklentileri bulunan tüm göçmen kamular oluşturmaktadır. Ancak işçilerin çıkarlarının savunusunun kadınların, göçmenlerin veya tüketicilerin zararına olmaması için bahsi geçen farklı savaşım aralarında bir eşdeğerlik oluşturulması (Laclau ve Mouffe, 2017) savıyla birlikte değerlendirildiğinde, TİP'in kent hayatı bağlamında geliştirdiği söylemde göçmenlerle talepleri eklenmesi beklenen sair kamuların ilerici istemlerinin bir arada kavranmadığı gözlenmiştir.

3.9. Göçmenler Söyleminin Toplumsal Pratiği

Toplumsal pratikte (açıklama) iktidar partisi AK Parti'nin, Suriyelileri ümmetin bir parçası olarak görmesi (Balkılıç ve Teke Lloyd, 2020), özellikle göç krizinin başlarında "ensar-muhacir" kavramlarıyla "Müslüman kardeşlerimize kucak açmalıyız" söylemi benimsemesi (Koca, 2022) bilahare Mayıs 2023 seçimleri öncesi hükümetin seçim beyannameinde ifade ettiği "Onurlu, Gönüllü Geri Dönüş" stratejisi (Türkiye Yüzyılı, 2023) dikkate alındığında TİP, gerek göçmenleri geri gönderilecek bir toplumsal grup olarak görmeyerek gerekse de onları evrensel göç hukukunda karşılığı olmayan dini argümanlarla tanımlamayı AK Parti'yle agonistik düzlemde karşı karşıya gelmiş ve metnin söylemini biçimlendiren kıstaslardan birini de bu agonistik çatışma oluşturmuştur.

SONUÇ

Demokrasinin de siyasal iletişimin de özü itibarıyla sabitlenip kapatılmayacak dinamik kavramları teşkil ettiği ve her iki nosyonun verili norm ve kaidelerle basitçe açıklanamayacağı gerçeğiyle birlikte düşünüldüğünde, popülizmin gerek demokrasi gerekse politik iletişim için habis/kötücül bir manaya mı geldiği yoksa alternatif siyasa üretimlerine, siyaset koşullarına ve pratiklerine kapı aralayarak ilerici ve özgürleştirici bir anlam mı taşıdığı sorusu hem politika bilimi hem politik iletişim alanlarındaki aktüelliğini korumaktadır. Kurumları ele geçirme, şahsileşme, yolsuzluk, adam kayırmacılık, çoğulculuk karşıtlığı ve otoriterlik üzerinden tanımlanan sağ popülizmin aksine demokratik, özgürleştirici ve ilerici bir potansiyel sunan sol popülizm üzerinden TİP'in siyasal kampanya metninin içeriğine bakıldığında kadınları, LGBTIQ+ ve göçmenleri yeni bir özne pozisyonu olarak tanımladığı, bu grupların kent hayatındaki görünürlüğüne

söylem düzeyinde yer verdiği ve plüralist bir toplum tahayyülünde söz konusu kamulara yönelik muhtelif seçim vaatleri takdim ettiği ortaya konulmuştur. Demokratik mücadelenin var olan hegemonyanın nasıl kurulduğunu anlamak, ona karşı savaşım yürütmek, ona karşı bir alternatif tahayyül etmek ve geliştirmek olduğu (Gençoğlu, 2023), politikanın, son otuz yıla egemen olan hegemonik pratiklerinden farklı şekillerde yapılabileceğinin iddia edilmesinde ve alternatif siyaset uygulamalarının aranmasında agonistik demokrasi modelinin ehemmiyet taşıdığı (Damar, 2023) ve sol popülist stratejide eşdeğerlik zinciri üretme amacının, demokrasinin radikalleştirilmesini mümkün kılacak yeni bir hegemonyanın inşası olduğu (Mouffe, 2019) önermeleri üzerinden TİP'in, farklılaşan kamuların eklenerek ve eşdeğerlik zinciri üreterek karşı hegemonik bir saldırı başlatma gizilgücünü siyasal kampanya metninde göz ardı ettiği saptanmıştır. Yeni bir sol kanaat hegemonya projesi geliştirmede eklenme ve eşdeğerlik zinciri, farklılaşan kamuların talep ve beklentilerinin kesişimselliğini incelemesi bakımından farklı tahakküm ve tabiiyet ilişkilerine yönelik önem teşkil etmektedir. Bu bakımdan TİP'in 2024 siyasal kampanya metninde olumsuzluk özelliğine sahip kamulara yönelik geliştirdiği dilsel pratiğe bakıldığında Mouffeyan eğilimli yeni bir sol kanaat hegemonya projesi geliştirme potansiyeli güçleşmektedir. Özellikle bu kamuların politik ve kültürel istemleriyle değil, ekseriyetle sınıfsal ve ekonomist bir doktrin üzerinden kampanya metninde temsil edilmesi TİP'in 2024 Yerel Seçimleri bağlamında oldukça sınırlı bir popülist söylem geliştirdiğini imlemektedir. Bu çalışmada sol popülist strateji TİP ve bu partinin 2024 yerel seçimlerindeki siyasal kampanya metni üzerinden incelense de sol popülizmin siyasal iletişim ve siyasal kampanyalar açısından taşıdığı demokratik ve ilerici form salt partiler nezdinde değil, sivil toplum örgütleri, aktivizm ve yurttaş inisiyatifleri açısından da çözümlenmeye olanak tanımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçay, Ü. (2019). Türkiye'de neoliberal popülizm, otoriterleşme ve kriz. *Toplum ve Bilim*, (147), 46-70.
- Akduran, Ö. (2021). Yerel siyaset, belediye hizmetleri ve LGBTİ+'ların kent hakkı. *KAOS GL Dergisi*, (180), 30-34.
- Akkaya, A. (2021). "Türkiye'de sol popülizm örneği olarak halkların demokratik partisi". Ulusaldan Küresele, Popülizm, Demokrasi, Güvenlik Konferansı, 7-14, Işık Üniversitesi.
- AK Parti, (2023). *Türkiye yüzyılı seçim beyannamesi*.
- Aksoy, İ. U. (2024). Alternatif bir siyasa projesi olarak radikal demokratik yurttaşlık, 2023 seçimlerindeki siyasal kampanya metinlerinin agonistik demokrasi bağlamında çözümlenmesi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı*.
- Aslan, E. (2022). Türkiye'de LGBTİ+ haklarının serencamı, solda ne var ne yok. *KAOS GL Dergisi*, (185), 23-25.
- Ateş, K. (2023). "Popülizm ve demokrasi, bir kavramsal gerilimin kısa öyküsü". *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 393-411. İletişim Yayınları.
- Balibar, E. (2019). *Demokrasiyi demokratikleştirmek özgür konuşma* (B. Yılmaz, Çev.). İletişim Yayınları.
- Balkılıç, Ö. ve Teke Lloyd, F. A. (2020). AKP'nin Suriyeli göçmen söylemini Türkiye'nin jeopolitik senaryosuyla birlikte okumak. *Alternatif Politika*, 12(3), 542-564.
- Baykan, T. S. (2019). Türkiye'de ideolojik ve programatik olmayan parti-seçmen bağları üzerine kavramsal bir tartışma, popülizm, personalizm, patronaj. *Toplum ve Bilim*, (147), 10-45.
- Bedirhanoglu, P. ve Saraçoglu, C. (2023). "Demokrasi nereye, neoliberalizm döneminde demokrasi-cumhuriyet bağının kopuşu". *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 375-392, İletişim Yayınları.
- Blommaert, J. ve Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual Review of Anthropology*, 29, 447-466.
- Ceyhan, Ç. (2021). "Popülizm zamanın ruhu mu? Faşizmin ayak sesleri mi?". *Siyasal iletişim politik olanı düşünmek ve araştırmak* (Ç. Y. Ünlü ve İ. Özdemir, Ed.). 195-205, Siyasal Kitabevi.
- Çayır, K. (2016). "Toplumsal sahnenin yeni aktörleri, yeni sosyal hareketler". *Yeni sosyal hareketler* (K. Çayır, Ed.). 11-30, Kaktüs Yayınları.
- Çelik, N. B. (1997). Radikal demokrasi, çoğulcu demokrasi ve sol. *Mürekkep Dergisi*, (7), 49-58.
- Çetinkaya, Y. D. (2021). "2008 isyanları üzerine", *Toplumsal hareketler tarih, teori ve deneyim* (Y. D. Çetinkaya, Der.). 9-18, İletişim Yayınları.
- Çörekçioğlu İshakoglu, G. (2024). "Türkiye'de kadın ikilemi, muhafazakâr siyaset altında kadınların dönüşümü". *Piyasa, sandık ve başkan arasında Türkiye'de ekonomik dönüşüm ve tıkanma* (H. Tekgüç ve A. H. Yağcı, Der.). 129-160, İletişim Yayınları.
- Damar, E. (2023). "Agonistik demokrasi, popülizm çağında demokrasiyi yeniden düşünmek". *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 101-119, İletişim Yayınları.
- de Vreese, C. H.; Esser, F.; Aalberg, T.; Reinemann, C. ve Stanyer, J. (2018). Populism as an expression of political communication content and style, a new perspective. *The International Journal of Press/Politics*, 23(4), 1-16.
- Demir, G. (2014). *PostMarksizm ve radikal demokrasi*. Patika Kitap.
- Demir, A. A. (2023). Gerçeği görüyoruz! Anayasa değişikliğine hayır diyoruz!. *KAOS GL Dergisi*, (193), 55-56.
- Şimşek, D. ve İçduygu, A. (2017). Giriş, uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim Dergisi*, (140), 6-10.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). "Söylem kuramları ve eleştirel söylem çözümlenmeleri". *Medyadan söylemler* (T. Durna, der.). Libra Yayınları.
- Esen, B. ve Yavuzylmaz, H. (2023). "Demokratikleşme, demokraside gerileme ve melez rejimler". *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 337-359. İletişim Yayınları.
- Fairclough, N. (2001). "Critical discourse analysis". How to analyse talk in institutional settings, a casebook of methods (A. McHoul ve M. Rapley, Ed.). 25-40. Continuum.
- Fairclough, Norman, (2013). "Critical discourse analysis and critical policy studies", *Critical Policy Studies*, 7(2), 177-197.
- Gençoğlu, F. (2023). "Sivil toplum anlayışları ve demokrasi modelleri". *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 135-153. İletişim Yayınları.
- Greven, T. (2016). The rise of right-wing populism in europe and the united states. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi, (2024). *Yerel demokrasi ile özgür kentlere seçim bildirgesi*.
- Handayani, D.; Heriyanto, H. ve Soemantri, Y. S. (2018).

- “Fairclough’s three dimension framework used on trump’s political speech, a critical discourse analysis (A Case Study of historic speech related to jerusalem as israel’s capital)”, Annual International Conference on Language and Literature, 1(1), 336-343.
- Horvath, J. (2009). “Critical discourse analysis of obama’s political discourse”. International Conference of Language, Literature and Culture in a Changing Transatlantic, 45-56.
- Işık, U. ve Rüşen, S. (2020). Radikal demokrasi bağlamında sol popülizmin imkânı, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 344-360.
- Jagers, J. ve Walgrave, S. (2007). Populism as political communication style, an empirical study of political parties discourse in belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319-345.
- Janks, H. (1997). Critical discourse analysis as a research tool. *Discourse, Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329-342.
- Kalaycıoğlu, E. (2023). “Demokrasinin rejim olarak işleminde normların rolü”. *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 177-188. İletişim Yayınları.
- Kaya, M. (2019). The potentials and challenges of left populism in turkey, the case of the peoples’ democratic party (HDP). *British Journal of Middle Eastern Studies*, 46(5), 797-812.
- Koca, B. (2022). “Kendi şehrimizde yabancı hale geldik, Kilis’te Suriyeliler karşısında yerliler”. *Suriyeliler her yerde!* (B. Koca ve D. Altınoluk, Der.). 9-17. İletişim Yayınları.
- Kır, H. (2023). Bir mücadele ve kazanım alanı olarak yerel yönetimler. *KAOS GL Dergisi*, (193), 38-43.
- Laclau, E. ve Mouffe, C. (2017). *Hegemonya ve sosyalist strateji radikal demokratik bir politikaya doğru* (A. Kardam, Çev.). İletişim Yayınları.
- Meydan, V. (2024). Sağ popülizm ve sol popülizm, Türk siyasal sisteminde ittifakların çatışması, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (60), 385-399.
- Molu, B. (2021). İHAM’ın türkiye’deki LGBTİ+’lara dönük ayrımcılık nedeniyle yapılan başvurularda verdiği kabul edilemezlik kararları üzerine bir değerlendirme. *KAOS GL Dergisi*, (180), 52-56.
- Mouffe, C. (2017). *Dünyayı politik düşünmek agonistik siyaset* (M. Bozluolcay, Çev.). İletişim Yayınları.
- Mouffe, C. (2019). *Sol popülizm* (A. Yanık, Çev.). İletişim Yayınları.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.
- Muedini, F. (2020). “Justice and development (AKP) attitudes towards the LGBTI community in turkey”. *Human rights in turkey assaults on human dignity içinde* (H. Aydın ve W. Langley, Ed.). 131-140. Springer.
- Müller, J. W. (2018). *Popülizm nedir?* (O. Yıldız, Çev.). İletişim Yayınları.
- Offe, C. (2016). “Yeni sosyal hareketler, kurumsal politikanın sınırlarının zorlanması”. *Yeni sosyal hareketler* (K. Çayır, Ed.). 47-73. Kaktüs Yayınları.
- Özçetin, B. (2021). “Giriş, medyatikleşme ve gösteri çağında siyasal iletişim, yeni mecralar, yeni aktörler, yeni kurallar”. *Siyasal iletişim politik olanı düşünmek ve araştırmak* (Ç. Y. Ünlü ve İ. Özdemir, Ed.). 9-29. Siyasal Kitabevi.
- Özdemir, İ. (2021). “Aktörler ve seyirciler, temsili siyaset ya da siyasetin temsili”. *Siyasal iletişim politik olanı düşünmek ve araştırmak* (Ç. Y. Ünlü ve İ. Özdemir, Ed.). 33-58. Siyasal Kitabevi.
- Sancar, S. (2014). İdeolojinin serüveni yanlış bilinç ve hegemonyadan söyleme. İmge Kitabevi.
- Sancar, S. (2023). Kadın hakları siyaseti, siyasetin eril karakterini değiştirmek. *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 447-466.
- Taşkın, Y. (2023). “Demokrasi, tamamlanmamış bir projenin tarihsel yolculuğu”. *Demokrasi kavram, kurum, süreç* (M. Çınar, Der.). 311-335. İletişim Yayınları.
- Tekdemir, Ö. (2016). Radikal plüralist demokratik parti olarak HDP’nin “Başka Türkiye” önerisi, hasım politikası, agonizm ve popülizm. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(4), 1211-1240.
- Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe dışlanma göç ve sosyal dışlanma döngüsü*, İletişim Yayınları.
- Türk, H. B. (2024). *AKP-101*, İletişim Yayınları.
- Türkiye İşçi Partisi, (2023). *Halkın kırmızı çizgileri seçim bildirgesi*.
- Türkiye İşçi Partisi, (2024). *Ranta, talana ve yoksulluğa karşı halkçı, kamucu, sosyalist belediyeçilik seçim bildirgesi*.
- Uslu, H. F. (2019). Riskleri ve vaatleriyle sol popülizm. *İmgelem*, 3(5), 255-271.
- Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi, (2023). *Buradayız birlikte değiştireceğimiz seçim bildirgesi*.
- Yılmaz, V. (2014). “Yeni anayasa sürecinde LGBTİ Hakları Hareketi’nin eşit yurttaşlık mücadelesi, çoğunlukçu demokrasiye karşı anayasal demokrasi”. *Farklılıkların Türkiye ve Avrupa’da bir arada yaşama tartışmaları* (A. Kaya, Der.). 169-185. Hiperlink Yayınları.